

הידה:

איזה מלך התיר את הארבה?
התשובה בסוף העמוד

נר לשולחן שבת

פרשת בא

גליין 816 תשפ"ג

בכל עיני העלון
נתנאל רזונבליט
0556764501
ner4499@gmail.com

התיישבנו ודיברנו. אחרי זמן הוא הצביע על אחד הציורים שלי - אני רוצה לקנות אותו, מה מחירו. באותו רגע חשבתי כמה להגיד לו, אולי שמונה עשר אלף, ואז נזכרתי במשפט שלך הבוקר "שהקב"ה ישלם לך כפול עשר". נקבתי בסכום של עשרים אלף שקל. "קניתי" אמר האיש. תוך חצי שעה הוא שילם את הכסף והתמונה היתה תלויה בביתו.

אתה צריך לדעת, זו לא הדרך בה אני מוכר תמונות כיום. אלו לא העסקאות הרגילות שלי, בדרך כלל כשאני מוכר תמונות זה לתיירים מחו"ל, יש עלויות של משלוח, ביטוח, מיסוי והרבה התעסקות בדבר, ופה תוך חצי שעה העסק סגור! שנתיים ימים אני מחפש אחריך לספר לך את המעשה הזה!"

"עניתי לו שאני לא חושב שזה בזכות הברכה שלי, אלא בזכות המסירות שלך לתפילה, הקב"ה רק נתן לי את המילים לומר זאת בפה!"

(נר לשולחן שבת)

מכתבו של המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין

יום ה' פרשת בא תש"ך - רב שלו' וברכה לכבוד ידידי ... מכתבו קיבלתי, אין זה כדאי להיות תמיד בדאגה ובצער, חס וחלילה, אין שכינה נוחה בעת צער ודאגה.

על דברי הרמב"ם "חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים" דיברתי בכל הועדים שלי כמעט כל השבוע. גם אני חישובתי וחזקתי את עצמי בענין הנ"ל.

(אור יחזקאל" מכתבים ש"ל)

"בא אל פרעה" - סבור היה משה שלא ישלח הקב"ה רק שבע מכות כנגד שבעה רקיעים, שבע מזלות, שבעה ימי השבוע וכל כיוצא בהן. אמר הקב"ה למשה: 'לא כמו שאתה סבור, אלא יבואו עליו עוד שלש מכות, כמנין 'בא'!

(י"א בעלי התוס')

סבור היה משה כיון שאמר פרעה "ה' הצדיק" בוודאי ישלח כבר את ישראל מארצו, ויאמר להם, הכינו עצמכם לצאת לדרך. לכך אמר לו הקב"ה: 'בא אל פרעה, עדיין הוא לא שולח.

(שם)

'בא' גימטריא שלש, כלומר, אני אתה ואהרן נבוא אל פרעה. דבר אחר, עוד שלש מכות אביא עליו. (שם) 'בא אל פרעה', בא עימי. (שם)

פתרון החידה, איזה מלך התיר את הארבה, תשובה בדרך צחות: (סנהדרין כא) שלמה המלך 'אני ארבה ולא אסור' ... (נר לשולחן שבת)

ידועים דברי הרמב"ן בפרשת השבוע: "ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין שהכל ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד".

(י"ג ט"ז)

רבי אליה לאפאין היה אומר שראוי ללמוד את הרמב"ן הזה כל חודש! (לעבודך באמת)

קצת רקע לסיפור הבא: היהודי נשוא הסיפור הינו חוזר בתשובה. בעברו הוא היה צייר נחשב ואטוריטה בתחום האמנות. מכר ציורים רבים. היו מזמינים אותו לראיונות ודיונים בכלי התקשורת. מוזיאון ישראל שלח אליו אספנים. ומאז שחזר בתשובה, נאלמו כולם. לא מזמינים אותו לאולפנים. לא כותבים עליו. מהקרנות שתומכות באמנים ובציירים לא מקבל מאומה. האליטות הפסיקו לקנות אצלו, הוא הרי בצד הלא נכון של כבוד האדם וחירותו... נפגע מאד קשה בפרנסתו.

והוא מה אומר על כל זה: "אני לא מתחרט לרגע ששמתי את הכיפה על הראש!!!"

מעגל שנסגר בחודש האחרון - ידידי, תלמיד חכם יקר הגיע לשמחה משפחתית - הנחת תפילין ראשונה - בבית הכנסת "פועלי צדק" ברחוב צ'לנוב בתל אביב. לפני התפילה ניגש אליו בהתרגשות היהודי מן ההקדמה, שהוא ממתפללי בית הכנסת. באומרו: "שנתיים אני מחפש אותך לספר לך סיפור.

היה זה בימי חול המועד סוכות לפני שנתיים, חג של קורונה וסגר. באתי לבית הכנסת גם מתוך אחריות לקיומו של המנין. חניתי בסמוך, בחניה המיועדת לפריקה וטעינה. כיון שכל העסקים היו סגורים, העיר תל אביב עמדה מלכת, סברתי שאין סיבה שלא לחנות במקום, אין סיבה שפקח יעבור ויתן לי דו"ח. אלא שלא כך היה הדבר... כשיצאתי מהתפילה גיליתי שהרכב איננו. גררו את הרכב. עלה לי אלפיים שקל לשחרר אותו.

חזרתי לבית הכנסת אבל וחפוי ראש. היתכן?! הרגשה מאד רעה, באתי למצוה, טרחתי וזה השכר...

סיפרתי לנאספים מה ארע. אתה עודדת אותי מאד, אמרת דברי טעם ובין הדברים אמרת: "תראה, בעזרת ה' הקב"ה ישלם לך עוד היום כפול עשר!"

החלטתי להרגע, ללכת לגלריה שלי, באיזור רחוב רוטשילד. נכנסתי ומיד נעלתי את הדלת, לבל אקבל דו"ח על פתיחת עסק בסגר. והנה דפיקות על הדלת, נבהלתי, בוודאי זה פקח שראה אותי נכנס, מה יהיה, עוד דו"ח היום... והדפיקות ממשיכות.

"מי שם" אני קורא "זה שכן, תפתח לי בבקשה את הדלת". פתחתי את הדלת. עמד שכן ממול ואמר: "אני כל כך בודד בסגר, ראיתי אותך נכנס לגלריה. אני חייב מישהו לדבר איתו..."

מצינו בראשונים על מעלת הבטחון שהיו לבני ישראל במצרים

"וגם צדה לא עשו להם" - לדרך. מגיד שבחן של ישראל, שלא אמרו איך נצא למדבר בלא אוכל, אלא האמינו והלכנו, זה שנאמר "זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר..." (רש"י י"ב ל"ט) "מתניכם הגורים" מזומנים לדרך - להורות על כטחון בלתי מסופק בה, בהיותם מכינים עצמם לדרך בעודם בבית כלא. (ספרנו י"ב ל"א)

הלכה ידועה בישראל שמחלקים קליות ואגוזים לתינוקות בליל הסדר שיראו השינוי וישאלו ונפסק בשו"ע שהוא מצוה (א"ח תע"ב ט"ז).

מצינו מנהגים חלוקים לגבי הזמן מתי מחלקים את הקליות והאגוזים, ונהגו רוב העם לחלק לפני הקידוש.

לפי מנהג זה נמצא שזה הדבר הראשון שעושים כשבאים הביתה בליל חג הפסח - התחלת הסדר, ובדרך כלל הדבר הראשון מורה שהוא הראשון במעלה. יש להבין מה המעלה בחלוקה הזו לילדים, הלא אנו עושים כמה וכמה שינויים.

באמת קשר הדוק יש בין חלוקת קליות ואגוזים ליציאת מצרים. במכילתא דרשב"י מובא על הפסוק "וגם צדה לא עשו להם" מלמד שאף קליות ואגוזים לא נטלו להביא לתינוקות בדרך.

יסוד הענין, בטחון מוחלט יש להם לישראל, הם יוצאים למדבר ולא לוקחים איתם דבר, אפילו ממתקים להרגיע את הילדים... נצייר לעצמנו משפחה יוצאת לדרך, תמיד לוקחים ממתקים להרגיע את הילדים, הלא בלי זה הצווחות יגיעו עד לב שמים... בכל זאת בני ישראל יוצאים בסדר מופתי, בשלווה ובשמחה.

זו התשובה בטעם חלוקת הקליות כעת אנו פורעים לילדים את החוב של קליות שלא דרשו זאת מהוריהם שגם הם הרגישו בנפשם הצורך לוותר על זה והעיקר לברוח ולצאת מתוך הזהמה של מצרים.

להבדיל אלפי הבדלות, כפי שלכלבים נקבע שכר על שתיקתם בליל הפסח במצרים. כך לתינוקות נקבע להם שכר לדורות.

לכן כהכנה לסדר מתחילים עם הכרת הטוב, כדי ללמד את הילדים ומשתתפי הסדר על יסוד זה, שהוא בעצם סיבת ההגדה בלילה זה. (הגדת הכוללים)

עוד הכרת הטוב בפרשת השבוע

פעמיים מוזכר בתורה וַיִּנַּח: בארבה נאמר "וַיִּנַּח בכל ארץ מצרים" ונאמר "וַיִּנַּח ביום השביעי", מלמד שהארבה נח בשבת. (בעה"ט י"ד)

לכאורה יש להתפלא על שציווה הקב"ה את הארבה לנוח ביום השבת, כאשר בכך היה משום הקלה גדולה למצרים. הלא בוודאי הארבה אינו חייב בשבתה, אם כן מדוע להעניק לרשעים הללו יום חופש? (על שאלה זו הבאנו בעלון פר' בא תשע"א ט' תירוצים)

הגאון רבי יוסף צבי הלוי דינר כתב ליישב זאת - נראה לומר, על פי דברי המדרש (שמו"ר א' כ"ח) "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" ... ראה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה: מי שיש לו עבד, אם אינו נח יום אחד, הוא מת, עבדך ישראל אם אין אתה נותן להם יום מנוחה אחד בשבוע הם ימותו!

אמר לו פרעה, עשה להם כמו שאמרת. הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח.

הרי לנו, כי לפרעה היתה זכות הקשורה ליום השבת. שנים רבות קודם, בתחילת השעבוד - הוא ניאות לאפשר לבני ישראל יום אחד של מנוחה, ביום השבת. אמנם זה לא היה מתוך טוב לב, אלא מתוך דאגה לטובתו האישית, להמשך תפקודם המלא של עבדיו, אולם ככלות הכל המעשה הביא תועלת לעם ישראל והקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה.

מעתה אפשר לומר שבזכות אותו מעשה זכה פרעה למידה כנגד מידה וגם הארבה אשר בא בגבולו נח ביום השבת ואיפשר לו מנוחה קלה... (מקדש הלוי פר' בא)

תירוץ נחמד על שאלה זו, כתב הגאון רבי זלמן סורוצקין, על פי הידוע שיום השבת מסוגל לתשובה נח הארבה בשבת, כדי לתת זמן למצרים להתחרט, לשוב אל ה'! ("אזנים לתורה")

כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך היו מתענים ... על הארבה והחסיל, אפילו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל א"י, ואפילו אינו משחית יכול הארץ מתענים ומתריעים ... אבל על החגב זועקין בלבד. ועכשיו שאין אנו מכירים מינים הללו על כולם מתריעים. (א"ח תקע"ו)

חידש הרשב"ש: מה שכתב שמתענים על "כנף אחד בארץ ישראל" כוונתו שאפילו לא בא הארבה לבלב, אלא רק הגיע לארץ ישראל, בכל זאת יתענו גם בבבל - "דגבירה לוקה, שפחה לא כל שכן", אבל בוודאי כשיגיע ארבה למדינה, אפילו כנף אחד יתענה.

תמה הרשב"ש, מדוע הטור השמיט הלכות אלו, וכי מפני שאנו לא בקיאים בהם ובשמותם, לא נצום ונתפלל על אותם המינים שאנו רואים שהם מזיקים?! והרי אנו רואים שסוג הארבה כשמגיע אלינו בתחילה בלהקות מעטות, לבסוף מגיע בלהקות עצומות ומזיק הרבה!?

וכתב, שכנראה סבר הטור שכיון שאין אנו יודעים מיהו הארבה, החסיל או הגובאי. הרי אם על מין הראוי להתריע אנו נצעק, הרי זה נראה כחוכא. ואם על מין שראוי רק לצעוק עליו אנו נתריע, הרי זו תפילת שווא וברכה לבטלה, וכל שכן בסוגים שבהם אין להתריע ולצעוק, לכן נקט בשב ואל תעשה.

הרב "פרי האדמה" סבר שאנו נוהגים גם כיום להתענות ולהתריע. וסיפר שפעם הגיע הארבה לירושלים והתענו בה"ב.

וכתב "כף החיים" שבזמננו לא שמענו שמתענים, אלא רק מתפללים ומתחננים. (א"ח תקע"ו, שו"ת הרשב"ש תרכ"ט, כה"ח נ"ה)

פרעה בפיומה באמצע הלילה - פרעה בדילמה באמצע היום...

"הסר מעלי את המות". מפני מה דווקא במכת ארבה אומר זאת!?

הגמ' אומרת "דבר בעיר כנס רגליך! רעב בעיר פזר רגליך!" (ביק"ס) מובא במדרש כי הַדָּבָר היה מופיע עם כל מכה, יוצא שבמכת ארבה לא ידע פרעה מה לעשות. הארבה אכל את הכל, אם כך עליו לפזר רגליו ולחפש מזון. מאידך גיסא יש דָּבָר ועליו לכנס רגליו ולהסתגר... (ליקוטי יהושע"ב בא)

עוד ישוב על קושיה זו

עם הארבה באו גם נחשים והיו ממיטים את המצרים. (צדה לדרך, בעה"ט) גם נחשים בגימטריא 451 'המות' אף הוא עולה 451! ("נר לשולחן שבת")

שני "והיה לשון שמחה"

"והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם ... ויקד העם וישתחוו". ביאר רש"י, ויקוד העם על בשורת הבנים שיהיו להם. (י"ב כ"ד)

תמה החת"ס, איזו שמחה היא על בנים כאלו, הרי הפסוק הזה מכוון על שאלתו של הרשע!?

הגאון רבי שלמה היימן, ראש ישיבת "תורה ודעת" בארה"ב תירץ, כשהבן הרשע בא לשאול, אפילו שאלות שיש בהם כפירה זו בשורה טובה, כי מתוך שאלותיו ישוב בסופו של דבר לדרך הטוב. באמת יש כאן עוד בשורה, שיש לו לבן הרשע את מי לשאול, את אביו, כי אם ההורים לא יעסקו בתורה לא יהיה את מי לשאול... (חיזושי רבי שלמה)

"והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת". ("ג"ד)

יש להבין מה זה לשון 'מחר', למה שהבן לא ישאל זאת היום... שמעתי לפרש זאת דרך הלצה, והוא מוסר השכל גדול, שהבן רואה את אביו מתכונן לחג הפסח עם כל היגיעה והטרחה והמסירות לענין. רואה אותו בליל הסדר, עושה את עבודת הלילה, שמחה ומצוות רבות וכל הכרוך בזה. וביום המחרת רואה שאביו נראה כפי שהיה קודם החג בלי שום שינוי...

לכן הבן שואל "מה זאת?!" דהיינו, מה הועילה כל העבודה אם בסוף האדם נשאר כפי שהיה... (הגאון רבי נתן קופשיץ "הגדת הכוללים")